

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΕΤΑΡΤΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός

ΤΟ ΑΜΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ ΜΟΥ

(απόσπασμα)

Αἱ οἰκονομικαί μας δυσχέρειαι ἐκορυφώθησαν, ὅταν ἐπῆλθεν ἀνομβρία¹ εἰς τήν χώραν καί ἀνέβησαν αἱ τιμαί τῶν τροφίμων. Ἄλλ' ἡ μήτηρ, ἀντί ν' ἀπελπισθῆ περί τῆς διατροφῆς ἡμῶν αὐτῶν, ἐπηύξησε τόν ἀριθμόν μας δι' ἑνός ξένου κορασίου, τό ὅποιον μετά μακράς προσπαθείας κατώρθωσε νά υἰοθετήσῃ.

Τό γεγονός τοῦτο μετέβαλε τό μονότονον καί αὐστηρόν τοῦ οἰκογενειακοῦ ἡμῶν βίου, καί εἰσήγαγεν ἐκ νέου ἀρκετήν ζωηρότητα.

Ἦδη αὐτή ἡ υἰοθέτησις ἐγένετο πανηγυρικῆ. Ἡ μήτηρ μου ἐφόρεσε διά πρώτην φοράν τά «γιορτερά²» τῆς καί μᾶς ὠδήγησεν εἰς τήν ἐκκλησίαν καθαρούς καί κτενισμένους, ὡς ἐάν ἐπρόκειτο νά μεταλάβωμεν. Μετά τό τέλος τῆς λειτουργίας, ἐστάθημεν ὅλοι πρό τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, καί αὐτοῦ, ἐν μέσῳ τοῦ περιεστῶτος³ λαοῦ, ἐνώπιον τῶν φυσικῶν αὐτοῦ γονέων, παρέλαβεν ἡ μήτηρ μου τό θετόν αὐτῆς θυγάτριον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, ἀφοῦ πρῶτον ὑπεσχέθη εἰς ἐπήκοον⁴ πάντων, ὅτι θέλει ἀγαπήσει καί ἀναθρέψει αὐτό, ὡς ἐάν ἦτο σάραξ ἐκ τῆς σαρκός καί ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων τῆς.

Ἡ εἰσοδός του εἰς τόν οἶκόν μας ἐγένετο οὐχ ἦττον ἐπιβλητικῆ καί τρόπον τινά ἐν θριάμβῳ. Ὁ πρωτόγερος⁵ τοῦ χωρίου καί ἡ μήτηρ μου προηγήθησαν μετά τοῦ κορασίου, ἔπειτα ἡρχόμεθα ἡμεῖς. Οἱ συγγενεῖς μας καί οἱ συγγενεῖς τῆς νέας ἀδελφῆς μᾶς ἠκολούθησαν μέχρι τῆς αὐλείου ἡμῶν θύρας. Ἐξῶθεν αὐτῆς ὁ πρωτόγερος ἐσήκωσε τό κοράσιον ὑψηλά εἰς τάς χεῖράς του καί τό ἔδειξεν ἐπί τινας στιγμάς εἰς τοὺς παρισταμένους. Ἐπειτα ἠρώτησε μεγαλοφώνως

—Ποίος ἀπό σᾶς εἶναι ἡ ἐδικός ἡ συγγενής ἡ γονιός τοῦ παιδιοῦ τούτου περισσότερο ἀπό τήν Δεσποινιώ τήν Μηχαλιέσσα⁶ κι ἀπό τοὺς ἐδικούς τῆς;

Ὁ πατήρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρός καί ἔβλεπε περίλυπος ἐμπρός του. Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τόν ὄμῳν του. Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῆ καμμία φωνή—Ἐγώ!—καί ματαιώσῃ τήν εὐτυχίαν τῆς. Ἀλλά κανεῖς δέν ἀπεκρίθη. Τότε οἱ γονεῖς τοῦ παιδιοῦ ἠσπάσθησαν αὐτό διά τελευταίαν φοράν καί ἀνεχώρησαν μετά τῶν συγγενῶν των. Ἐνῶ οἱ ἐδικοί μας μετά τοῦ πρωτογέρου εἰσῆλθον καί ἐξενίσθησαν⁷ παρ' ἡμῖν.

¹ ἀνομβρία: ἔλλειψη βροχῆς, ξηρασία.

² γιορτερά: γιορτινά.

³ περιεστῶτος: [περίσταμαι: περικυκλώνω, περιστοιχίζω (οἱ περιεστῶτες: οἱ θεατές, οἱ ακροατές)].

⁴ εἰς ἐπήκοον: σε ἀπόσταση ακοῆς.

⁵ πρωτόγερος: ὁ πρῶτος γέρος, αὐτός που τιμοῦν περισσότερο σε μια κοινότητα.

⁶ Δεσποινιώ τήν Μηχαλιέσσα: πρόκειται για τη μητέρα του Βιζυηνοῦ Δεσποινιώ (το ὄνομα του πατέρα του ἦταν Μιχαήλος ἀπό το ὁποῖο βγαίνει το «Μηχαλιέσσα», δηλ. ἡ σύζυγος του Μιχαήλου).

⁷ ἐξενίζω: φιλοξενώ.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Από τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ μήτηρ μας ἤρχισε νά ἐπιδαπιλεύη⁸ εἰς τήν θετήν μας ἀδελφήν τόσας περιποιήσεις, ὅσων ἴσως δέν ἠξιώθημεν ἡμεῖς εἰς τήν ἡλικίαν της καί εἰς καιρούς πολύ εὐτυχστερέους. Ἐνῶ δέ μετ' ὀλίγον χρόνον ἐγώ μέν ἐπλανώμην νοσταλγῶν ἐν τῇ ξένῃ, οἱ δέ ἄλλοι μου ἀδελφοὶ ἐταλαιπωροῦντο κακοκοιμώμενοι εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν «μαστόρων», τό ξένον κοράσιον ἐβασίλευεν εἰς τόν οἶκόν μας, ὡς ἐάν ἦτον ἐδικός του.

Οἱ μικροὶ τῶν ἀδελφῶν μου μισθοὶ θά ἐξήρκουν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς μητρός, ἐφ' ᾧ καί τῇ ἐδίδοντο. Ἄλλ' ἐκείνη, ἀντί νά τούς δαπανᾷ πρὸς ἀνάπαυσίν της, ἐπροίκιζε δι' αὐτῶν τήν θετήν της θυγατέρα καί ἐξηκολούθει ἐργαζομένη πρὸς διατροφήν της. Ἐγώ ἔλειπον μακράν, πολύ μακράν, καί ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἠγνόουν τί συνέβαιναν εἰς τόν οἶκόν μας. Πρὶν δέ κατορθώσω νά ἐπιστρέψω, τό ξένον κοράσιον ἠϋξήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καί ὑπανδρεύθη, ὡς ἐάν ἦτον ἀληθῶς μέλος τῆς οἰκογενείας μας.

Ὁ γάμος αὐτῆς, ὅστις φαίνεται ἐπίτηδες ἐπεσπεύθη, ὑπῆρξεν ἀληθῆς «χαρά» τῶν ἀδελφῶν μου. Οἱ δυστυχεῖς ἀνέπνευσαν, ἀπαλλαγέντες ἀπὸ τό πρόσθετον φορτίον. Καί εἶχον δίκαιον. Διότι ἡ κόρη ἐκείνη, ἐκτός ὅτι ποτέ δέν ἠσθάνθη πρὸς αὐτοὺς ἀδελφικὴν τινα στοργήν, ἐπὶ τέλους ἀπεδείχθη ἀχάριστος πρὸς τήν γυναῖκα, ἣτις περιεποιήθη τήν ζωὴν αὐτῆς μέ τοσαύτην φιλοστοργίαν, ὅσην ὀλίγα γνήσια τέκνα ἐγνώρισαν.

Εἶχον λόγους λοιπόν οἱ ἀδελφοὶ μου νά εἶναι εὐχαριστημένοι καί εἶχον λόγους νά πιστεύσουν, ὅτι καί ἡ μήτηρ ἀρκετά ἐδιδάχθη ἐκ τοῦ παθήματος ἐκείνου.

Ἄλλ' ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς των, ὅταν, ὀλίγας μετὰ τοὺς γάμους ἡμέρας, τήν εἶδον νά ἔρχεται εἰς τήν οἰκίαν, σφίγγουσα τρυφερῶς εἰς τήν ἀγκάλην της ἓν δεῦτερον κοράσιον, ταύτην τήν φορὰν ἐν σπαργάνοις!

—Τό κακότυχο! ἀνεφώνει ἡ μήτηρ μου, κύπτουσα συμπαθητικῶς ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ νηπίου, δέν τό ἔφθανε πῶς ἐγεννήθη κοιλιάρφανο, μόν' ἀπέθανε καί ἡ μάνα του καί τό ἄφηκε μέσ' στή στράτα! Καί, εὐχαριστημένη τρόπον τινά ἐκ τῆς ἀτυχοῦς ταύτης συμπτώσεως, ἐπεδείκνυε τό λάφυρόν της θριαμβευτικῶς πρὸς τοὺς ἐνεοῦς⁹ ἐκ τῆς ἐκπλήξεως ἀδελφούς μου. [...]

Ἡ θετὴ μου ἀδελφὴ ἦτον ἀκόμη μικρά, καχεκτικὴ, κακοσχηματισμένη, κακόγνωμος, καί πρὸ πάντων δύσνους¹⁰, τόσον δύσνους, ὥστε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς μ' ἐνέπνευσεν ἀντιπάθειαν.

—Δός το πίσου τό Κατερινιώ, ἔλεγον μίαν ἡμέραν εἰς τήν μητέρα μου. Δός το πίσου, ἂν μ' ἀγαπᾷς. Αὐτήν τήν φορὰν σέ τό λέγω μέ τά σωστά μου! Ἐγώ θά σε φέρω μίαν ἄλλην ἀδελφήν ἀπὸ τήν Πόλι. Ἐνα εὐμορφο κορίτσι, ἓνα ἔξυπνο, πού νά στολίση μίαν ἡμέρα τό σπίτι μας.

Ἐπειτα περιέγραψα μέ τά ζωηρότερα χρώματα ὁποῖον θά ἦτο τό ὄρφανόν, τό ὁποῖον ἔμελλον νά τῆς φέρω, καί πόσον πολύ θά τό ἠγάπων.

Ὅταν ὑψωσα τά βλέμματά μου πρὸς αὐτήν, εἶδον μετ' ἐκπλήξεώς μου, ὅτι τά δάκρυά της ἔρρεον σιγαλά καί μεγάλα ἐπὶ τῶν ὠχρῶν αὐτῆς παρειῶν¹¹, ἐνῶ οἱ ταπεινωμένοι της ὀφθαλμοὶ ἐξέφραζον μίαν ἀπερίγραπτον θλίψιν!

—ὦ! εἶπε μετ' ἀπελπιστικῆς ἐκφράσεως. Ἐνόμισα ὅτι σύ θά ἀγαπήσης τό Κατερινιώ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλά, ἀπατήθηκα! Ἐκεῖνοι δέν θέλουν διόλου ἀδελφήν, καί σύ θέλεις μίαν ἄλλην! Καί τί φταίγει τό φτωχό, σάν ἔγινεν ὅπως τό ἔπλασεν ὁ Θεός. Ἄν εἶχες μίαν ἀδελφήν ἄσχημην καί μέ ὀλίγον νοῦν, θά τήν ἐβγαζες δι' αὐτό μέσα στοὺς δρόμους, γιά νά πάρης μίαν ἄλλην, εὐμορφη καί γνωστικὴν.

—Ὅχι, μητέρα! Βέβαια ὄχι! ἀπήντησα ἐγώ. Μά ἐκείνη θά ἦτο παιδί σου, καθὼς καί ἐγώ. Ἐνῶ αὐτὴ δέν σοῦ εἶναι τίποτε. Μᾶς εἶναι ὅλως διόλου ξένη.

⁸ἐπιδαπιλεύω: παρέχω με αφθονία.

⁹ενεός: εμβρόντητος, ἀναυδός.

¹⁰δύσνους: αὐτός που δύσκολα καταλαβαίνει.

¹¹παρειά (η): μάγουλο.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

—Ὅχι! ἀνεφώνησεν ἡ μήτηρ μου μετὰ λυγμῶν, ὄχι! Δέν εἶναι ξένο τό παιδί! Εἶναι δικό μου! Τό ἐπῆρα τριῶν μηνῶν ἀπό πάνω ἀπό τό λείψανο τῆς μάνας του· καί ὁσάκις ἔκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τό βυζί μου στό στόμα του, γιά νά το πλανέσω· καί τό ἐτύλιξα μέσ' στά σπάργανά σας, καί τό ἐκοίμησα μεσ' στήν κούνια σας. Εἶναι δικό μου τό παιδί, καί εἶναι ἀδελφή σας!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Το ἔργο του Γ. Βιζυηνοῦ χαρακτηρίζεται, μεταξύ των ἄλλων, και για τη θεατρικότητά του. Να αναφέρετε τρία παραδείγματα, μέσα ἀπό το ἀπόσπασμα που σας δίνεται, τα οποία επιβεβαιώνουν τον παραπάνω χαρακτηρισμό.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με τον Κ. Μητσάκη: «Η θέση και η ιδεολογία του Βιζυηνοῦ ἀπέναντι στο γλωσσικό πρόβλημα και γενικότερα το πρόβλημα της νεοελληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ξεκαθαρισμένη. Θερμός υπέρμαχος της δημοτικῆς, στην πράξη ὁμως ἕνας μετριοπαθῆς καθαρευουσιάνος...».

Να σχολιάσετε την ἀποψη αὐτή (μονάδες 10) και να γράψετε, μέσα ἀπό το ἀπόσπασμα που σας δόθηκε, ἕνα χαρακτηριστικό παράδειγμα για καθεμία ἀπό τις δύο παραπάνω γλωσσικές επιλογές του Γ. Βιζυηνοῦ. (μονάδες 10)

Μονάδες 20

B2.α. «Πρὶν δέ κατορθώσω νά ἐπιστρέψω, τό ξένον κοράσιον ηὔξηθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καί ὑπανδρεύθη, ὡς ἐάν ἦτον ἀληθῶς μέλος τῆς οἰκογενείας μας.»

Ο Γ. Βιζυηνός στο παραπάνω χωρίο χρησιμοποιεῖ σύνοψη χρόνου. Να δικαιολογήσετε την επιλογή αὐτή του συγγραφέα. (μονάδες 10)

β. «Τό ἐπῆρα τριῶν μηνῶν ἀπό πάνω ἀπό τό λείψανο τῆς μάνας του· καί ὁσάκις ἔκλαιγε, τοῦ ἔβαζα τό βυζί μου στό στόμα του, γιά νά το πλανέσω· καί τό ἐτύλιξα μέσ' στά σπάργανά σας, καί τό ἐκοίμησα μεσ' στήν κούνια σας.»

Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας με τη χρήση της αναδρομικῆς ἀφήγησης στο συγκεκριμένο χωρίο; (μονάδες 10)

Μονάδες 20

Γ1. Να σχολιάσετε σε ἕνα κείμενο 150-170 λέξεων το ἀπόσπασμα που ακολουθεῖ: «Ὁ πατήρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρός καί ἔβλεπε περίλυπος ἐμπρός του. Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τόν ὄμόν του. Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν ἐκ τοῦ φόβου μήπως ἀκουσθῆ καμμία φωνή—Ἐγώ!—καί ματαιώση τήν εὐτυχίαν της. Ἀλλά κανεῖς δέν ἀπεκρίθη.»

Μονάδες 25

Δ1. Να συγκρίνετε, ως προς το περιεχόμενο, το ἀπόσπασμα που σας δόθηκε ἀπό «Το ἀμάρτημα της μητρός μου» του Γ. Βιζυηνοῦ με το παρακάτω ἀπόσπασμα ἀπό το ἔργο του Ιω. Κονδυλάκη «Οἱ Ἄθλιοι των Ἀθηνῶν», αναφέροντας (μονάδες 5) και σχολιάζοντας (μονάδες 15) τρεις ομοιότητες και δύο διαφορές μεταξύ των δύο κειμένων.

Μονάδες 20

Ιω. Κονδυλάκη
ΟΙ ΑΘΛΙΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

(απόσπασμα)

[...] Ὁ Τάσος [ο λούστρος] ἐξῆλθε περιχαρῆς ἐκ τῆς κρύπτης του. Ἀφοῦ τὴν ἐγλύτωσε τώρα ὁ Θεὸς εἶχε διὰ τὸ μέλλον. Καὶ ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ του, ἡ μέγαιρα τοῦ ἐφάνη ὡς ἡ γλυκυτέρα γραῖα, ἀληθινὴ «κυροῦλα» σεβαστή. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ κιτρινὴ Σταματίνα ἡ ὁποία ἐξῆλθε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν αὐλήν, τοῦ ἐφάνη ἡ καλλιμορφοτέρα τῶν γυναικῶν. Ἡ γραῖα εἶχε πλησιάσει καὶ παρετήρει τὸ νήπιον, τὸ ὁποῖον καταπτοηθέν, φαίνεται, ὑπὸ τὸ μεδούσειον βλέμμα της, ἐλούφαξεν ἐντὸς τῶν σπαργάνων του.

«Ἀπὸ κανένα σπίτι σοῦ τῶδωκαν, βρέ;» ἠρώτησε τὸ λούστρο.

«Ὅχι, κυροῦλα, σοῦπα, τῶρριξαν χθὲς τὴν νύκτα μέσα ᾿ς τὴν κάσσα ποὺ κοιμόμουνα, τὴν ὥρα τῆς βροχῆς.»

Ἡ γραῖα ἔκαμε μορφασμόν. Καλέ, ἐφαίνετο ἀπὸ τὰ ροῦχά του. Θὰ ἦτο παιδί καμμιάς φτωχῆς ποὺ δὲν εἶχε τί νὰ τὸ κάμη καὶ τὸ πέταξε.

«Κορίτσι εἶνε ἢ ἀγόρι;» ἠρώτησεν ἔπειτα.

«Κορίτσι. Τὸ λένε Τασοῦλα. Μὲς ᾿ς τὴ φασκιά του ἔχει ἓνα χαρτί ποὺ τὸ λέει.»

«Καὶ τί θὰ τὸ κάμης τώρα;» εἶπεν ἡ Σταματίνα. «Στὸ Βρεφοκομεῖο θὰ τὸ πᾶς;»

Ὁ Τάσος ἐσκέφθη ἐπὶ μικρόν, ἔπειτα εἶπε:

«Ἄν εἶχα τὴ μάννα μου ἐδῶ, θὰ τῆς τὸ πῆγαινα καὶ θὰ δούλευα νὰ τὸ ἀναθρέψωμε. Τὸ λυποῦμαι τὸ κακόμοιρο!»

Ἡ Σταματίνα ἀντήλλαξε βλέμμα μὲ τὴν μητέρα της.

«Αἶ, δὲν μᾶς τὰφίνεις ἐμᾶς νὰ τὰναθρέψωμεν; Ἀφοῦ τὸ λυπᾶσαι, δὲν πρέπει νὰ τὸ πᾶς ᾿ς τὸ Βρεφοκομεῖο, ὅπου θὰ τὰφήσουν νάποθάνη ἀπὸ τὴν πείνα κι' ἀπὸ τὴν κακοπέρασι. Ἄφησε νὰ τὸ δώσω ἐγὼ σὲ μιὰ παραμάννα ποὺ βύζαξε καὶ τὸ δικό μου τώρα ᾿ς τὰ ὕστερα ποὺ κόπηκε τὸ γάλα μου. Εἶνε μιὰ πολὺ καλὴ γυναῖκα ποὺ θὰ τῶχη σὰν παιδί της. Ἀλλά πρέπει.... νὰ τὴν πλερώνης.»

«Καὶ πόσο θέλει;» εἶπεν ὁ Τάσος.

«Πόσο μπορεῖς νὰ δίδης ἐσύ;»

Ὁ λούστρος ἐσκέφθη ἐπὶ τινὰς στιγμάς. Ἔπειτα εἶπε:

«Ἐγὼ βγάζω καὶ μιὰμιση δραχμὴ τὴν ἡμέρα καὶ δύο καμμιά φορὰ, σὰν μοῦ δώσουν καὶ κάμω θελήματα. Μὰ ὡς τώρα μοῦ τᾶπαιρνε ὁ μάστορης καὶ μέδερνε σὰν δὲν τοῦ πῆγαινα μιὰμιση δραχμὴ κάθε βράδου.»

«Καὶ τώρα;»

«Τώρα τοῦ ἔφυγα κι' εἶδατε πῶς μὲ κυνηγᾶ νὰ μὲ πιάση. Ἄν μὲ γραπώση, θὰ μὲ σακατέψη ᾿ς τὸ ξύλο. Πέρσι ὅταν πρωτοῆρθα ἀπὸ τὴν πατρίδα, μέδειρε μιὰ βραδυὰ τόσο πολὺ, ποὺ μ' ἐπῆγαν ᾿ς τὸ νοσοκομεῖο.»

«Αἶ», εἶπεν ἡ μάγισσα, «νὰ μᾶς δίδης μιὰ σφάντζικα¹² τὴν ἡμέρα, καὶ πάλι λίγο εἶνε, γιατί τὸ παιδί θέλει λάτρα μεγάλη, ἀλλὰ εἶσαι φτωχὸ παιδί... Θὰ κάμωμε κέμεῖς ἓνα μυστήριον.»

«Καλά, κυροῦλα», εἶπεν ὁ Τάσος ἀποφασιστικῶς, «κάθε βράδου θὰ σᾶς φέρνω μιὰ σφάντζικα. Θὰ δουλέψω μὲ ὅλη μου τὴν ὄρεξι νὰ ζήση κι' αὐτό, τὸ δυστυχημένο, κέγῳ. Ἐγὼ μ' ἓνα ξεροκόμματο ψωμὶ ζῶ.»

«Ἔχε τὴν εὐχή μου, παιδί μου, ὁποῦ ᾿σαι ψυχοπονετικό.»

Ἀφοῦ ἐκοιμόσουν δίπλα στὴν Ἁγία Εἰρήνη, χωρὶς ἄλλο, τὸ παιδί σοῦ τῶστελε ἡ χάρι της καὶ πρέπει νὰ κάμης τὰ ἔξοδά του νὰ ζήση καὶ νὰ μεγαλώση. Θὰ κάμης μεγάλο μυστήριον, παιδάκι μου», εἶπεν ἡ γραῖα, καὶ μὲ τὴν τρέμουσαν καὶ πλήρη ρυτίδων χεῖρά της ἐθώπευσε τὴν ἡλιοκαῆ παρειὰν τοῦ λούστρου.

¹²σφάντζικα: παλαιὸ αὐστριακὸ νόμισμα.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1. Στο εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. **Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα Ατομικά στοιχεία μαθητή. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Ώρα δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Ο Βιζυηνός παρουσιάζοντας τα γεγονότα που αποτελούν τον κορμό της αφήγησής του τα διακρίνει σε επιμέρους ενότητες – σκηνές, δημιουργώντας δομικά τις προϋποθέσεις μιας θεατρικής παρουσίασης του έργου. Πιο συγκεκριμένα, στο «Αμάρτημα της μητρός μου» συμμετέχουν πολλά πρόσωπα, που δρουν είτε ως πρωταγωνιστές είτε ως δευτεραγωνιστές είτε ως σιωπηρά («βουβά») πρόσωπα· χρησιμοποιείται σε πολλά σημεία ο διάλογος, ένα από τα πιο απαραίτητα στοιχεία του θεατρικού λόγου. Επίσης, παρατηρείται εναλλαγή προσώπων, σκηνών, επεισοδίων και είναι περιορισμένη η χρήση της περιγραφής· παρουσιάζονται διαφορετικοί χώροι, που εναλλάσσονται, όπως τα σκηνικά του θέατρο. Τέλος, υπάρχουν δομικές ενότητες με σχετική αυτοτέλεια, όπως οι πράξεις ενός θεατρικού έργου καθώς και σκηνογραφία και εξωγλωσσικές παρατηρήσεις με τη μορφή σκηνοθετικών οδηγιών. Παραδείγματα που να επιβεβαιώνουν την θεατρικότητα στο συγκεκριμένο απόσπασμα μπορούν να θεωρηθούν:

- η σκηνή της υιοθεσίας (π.χ. «Ἡ εἴσοδός του εἰς τὸν οἶκον μας... παρ' ἡμῖν»).
- τα διαλογικά μέρη του αποσπάσματος (π.χ. «-Το κακότυχο! ἀνεφώνει ἡ μήτηρ μου....»)
- η εναλλαγή των σκηνών, π.χ. από την σκηνή της υιοθεσίας μεταφερόμαστε στην σκηνή της σύγκρουσης Γιωργή-μητέρας.
- η παρουσία πολλών προσώπων (π.χ. Μηχαλιέσσα, Γιωργής, πρωτόγερος, γονεῖς κοριτσιού, κορίτσι, τα ἀδέρφια του Γιωργή κλπ)
- εξωγλωσσικές παρατηρήσεις με τη μορφή σκηνοθετικών οδηγιών (π.χ. « .. κύπτουσα συμπαθητικῶς ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ νηπίου », «-ὦ! εἶπε μετ' ἀπελπιστικῆς ἐκφράσεως...»)

(Οι μαθητές καλούνται να αναφέρουν τρία παραδείγματα θεατρικότητας)

B1. Ο Βιζυηνός έζησε την περίοδο που το γλωσσικό ζήτημα απασχολούσε έντονα τους πνευματικούς ανθρώπους της χώρας. Ο ίδιος υπήρξε υπέρμαχος της δημοτικής, δεν έκανε, όμως, την παράτολμη κίνηση να γράψει τα διηγήματά του ολόκληρα στη δημοτική, αλλά φρόντισε ώστε η καθαρεύουσά του να είναι όσο πιο εύληπτη και κατανοητή γίνεται.

Τη γλώσσα, λοιπόν, του Βιζυηνού χαρακτηρίζει μια ιδιότυπη διγλωσσία. Στα αφηγηματικά μέρη των διηγημάτων του ακολουθώντας την παράδοση της εποχής του χρησιμοποιεί την καθαρεύουσα, μια καθαρεύουσα, όμως, εντελώς δική του, ζωντανή και εύπλαστη, χαλαρή κι ανοιχτή σε πολλές λέξεις και τύπους της λαϊκής γλώσσας (“εκλαϊκευμένη καθαρεύουσα”). Έτσι και στο συγκεκριμένο κείμενο, όταν αφηγείται ο μορφωμένος αφηγητής της ώριμης ηλικίας, χρησιμοποιεί λέξεις και τύπους αρχαιοπρεπείς. Στα διαλογικά, όμως, μέρη υιοθετεί λαϊκό λόγο, δημοτική με στοιχεία της θρακιώτικης ντοπιολαλιάς. Έτσι, όταν μιλάνε τα πρόσωπα, ακόμα και ο ίδιος ο συγγραφέας, η γλώσσα είναι απλή δημοτική, αυτή που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι του απλού λαού, ενώ δεν απουσιάζουν και οι τουρκικές λέξεις προκειμένου να αποδοθεί ένα ιδιαίτερο χρώμα και να εξυπηρετηθεί η αληθοφάνεια των προσώπων.

Ο συνδυασμός, λοιπόν, της ήπιας καθαρεύουσας του Βιζυηνού με τη δημοτική, συμβάλλει στη δημιουργία ενός οικείου ύφους που κερδίζει τον αναγνώστη και καθιστά το έργο προσιτό.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα εκλαιευμένης καθαρεύουσας είναι: «Ὁ πατήρ τοῦ κορασίου ἦτον ὠχρὸς καὶ ἔβλεπε περίλυπος ἔμπρός του. Ἡ σύζυγός του ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τὸν ὦμον του.», «οἱ δὲ ἄλλοι μου ἀδελφοὶ ἔταλαιπωροῦντο κακοκοιμώμενοι εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν μαστόρων», «ὄτι τὰ δάκρυά της ἔρρεον σιγαλὰ», «οἱ ταπεινωμένοι της ὀφθαλμοὶ ἐξέφραζον μίαν ἀπερίγραπτον θλίψιν!».

Χαρακτηριστικά παραδείγματα λαϊκῆς γλώσσας είναι: «Ποῖος ἀπὸ 'σᾶς εἶναι ἢ ἐδικὸς ἢ συγγενῆς ἢ γονιὸς τοῦ παιδιοῦ τούτου περισσότερο ἀπὸ τὴν Δεσποινῶ τὴν Μηχαλιέσσα κι' ἀπὸ τοὺς ἐδικούς της;», «δὲν τὸ ἔφθανε πῶς ἐγεννήθη κοιλιάρφانو, μόν' ἀπέθανε καὶ ἡ μάνα του καὶ τὸ ἄφηκε μέσ' στὴ στράτα!», « Μὴ μοῦ φέρετε τίποτε, ... ἐγὼ δουλεύω καὶ τὸ θρέφω, 'σάν πῶς ἔθρεψα καὶ σᾶς», «Δός το 'πίσου, ἂν μ' ἀγαπᾶς. Αὐτὴν τὴν φορὰν σὲ τὸ λέγω μὲ τὰ σωστά μου!».

(Οἱ μαθητὲς καλοῦνται νὰ δώσουν ἀπὸ 1 παραδειγμάτων γιὰ κάθε γλωσσικὴ ἐπιλογή.)

B2 α. Ως πρὸς τὴ χρονικὴ διάρκειά, ὁ Βιζυηνός, συνηθίζει νὰ συμπυκνώνει τὸν χρόνο τῆς ἀφήγησης μὲ δύο κυρίως τεχνικὲς σύντμησης: εἴτε μὲ τὴν περιληπτικὴ περιγραφή κάποιων μὴ σημαντικῶν γεγονότων εἴτε παραλείποντας ἐντελῶς κάποια ἄλλα γεγονότα. Ἔτσι, ὁ χρόνος τοῦ μύθου εἶναι μικρότερης διάρκειας ἀπὸ ἐκεῖνον τῆς ἱστορίας. Στὸ συγκεκριμένο χωρίο περιγράφει συνοπτικὰ τὴν περίοδο τῆς ζωῆς τοῦ πρώτου υἱοθετημένου κοριτσιοῦ. Μὲ τέσσερα ῥήματα «ἠϋξήθη, ἀνετράφη, ἐπροικίσθη καὶ ὑπανδρεύθη » ἀποδίδει ὅλη τὴ ανατροφή, διαπαιδαγώγηση καὶ ἀποκατάσταση τῆς. Ἡ ἐπιλογή αὐτὴ δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι δε συμβάλλει σημαντικὰ στὴν ἐξέλιξη τῆς πλοκῆς τῆς ἱστορίας. Ἐπίσης ὁ ἀφηγητὴς ἔχει περιορισμένη δράση στὴν παρούσα ἐνότητα, ἀφοῦ μεγάλο μέρος τῆς ἀφήγησης τῶν γεγονότων βρῖσκει τὸ Γιωργῆ νὰ ἔχει ἀποδημήσει. Δὲν ἔχει, λοιπόν, ὀλοκληρωμένη ἀντίληψη καὶ ἀποδέχεται ἀπόλυτα τὴν ἀρνήση τῶν ἀδελφῶν του, που ἐργάζονταν σὲ ἐργαστήρια ἀπαιτητικῶν τεχνιτῶν προκειμένου οἱ ἀμοιβῆς τους νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὴν περιποίηση καὶ τὴν προίκα τῆς υἱοθετημένης κόρης. Δὲ θέλει νὰ ἀφιερῶσει χρόνο σὲ ἓνα ἄτομο ἰδιοτελὲς καὶ ἀχάριστο που ἐκμεταλλεύτηκε τὴν οἰκογένεια του καὶ κυρίως τὴ μητέρα του. Μὲ αὐτὴν τὴ σύντμηση τοῦ χρόνου ἀπαξιώνει τὴ συμπεριφορὰ τοῦ κοριτσιοῦ.

B2. β. Χαρακτηριστικὸ τῆς γραφῆς τοῦ Βιζυηνοῦ εἶναι ἡ ἐνδιαφέρουσα διαπλοκὴ τοῦ χρόνου τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀφήγησης, καθὼς ἡ ἀφήγηση δὲν ἀκολουθεῖ εὐθύγραμμη πορεία, ἀλλὰ παρουσιάζονται πολλές ἀναχρονίες, που ἀναδεικνύουν τὶς αἰτιώδεις σχέσεις τῶν γεγονότων, ἀποφορτίζουν τὴ δραματικὴ ἀτμόσφαιρα, υποστηρίζουν τὸν αἰνιγματικὸ χαρακτήρα τοῦ ἔργου καὶ καθιστοῦν ἐνδιαφέρουσα καὶ δυναμικὴ τὴν πλοκὴ σπάζοντας τὴ μονοτονία τῆς ἀφήγησης καὶ ἐπιμηκύνοντας τὸ χρόνο τῆς.

Στη συγκεκριμένη αναδρομική αφήγηση η μητέρα προκειμένου να πείσει το Γιωργή να αποδεχθεί την υιοθεσία της Κατερινιώς προσπαθεί να αποδείξει ότι το κοριτσάκι δεν είναι ξένο αλλά πραγματική αδερφή του. Τονίζει ότι το πήρε νεογνό, αφού οι φυσικοί του γονείς είχαν πεθάνει, και ότι όποτε έκλαιγε το έβαζε στο στήθος της για να το ηρεμήσει, θέλοντας να δείξει ότι λειτούργησε ως πραγματική μητέρα. Στη συνέχεια, αναφέροντας ότι το τύλιξε με τα σπάργανα των παιδιών της και ότι το κοίμισε στην κούνια τους επιδιώκει να πείσει το Γιωργή ότι το Κατερινιώ είναι αδελφή του, γι' αυτό και έχει καθήκον να βοηθήσει στην ανατροφή της. Βέβαια τα επιχειρήματά της, επειδή δεν έχουν λογική βάση, δεν είναι πειστικά. Έτσι ο Γιωργής εμμένει στην αρχική του θέση και αυτό οδηγεί την μητέρα στην αποκάλυψη του μυστικού.

Γ1. Η διαδικασία της υιοθεσίας σε αυτό το σημείο παρουσιάζεται εκτενώς από τον συγγραφέα. Με απλό αλλά περίτεχνο τρόπο δίνεται από το συγγραφέα η σκηνή της «δοκιμασίας» από τον πρωτόγερο και της οριστικής παράδοσης του παιδιού και του αποχωρισμού των γονέων από αυτό με την διαβεβαίωση από όλους ότι κανένας δε θα διεκδικήσει το παιδί από τη νέα του μητέρα. Αναμφισβήτητα, οι φυσικοί γονείς του παιδιού είναι τραγικές φιγούρες σε αυτό το σκηνικό. Με μια περιγραφή που δεν ρέπει στο μελοδραματισμό, απλή, αλλά συγκλονιστική, δίνεται ο βουβός πόνος του φυσικού πατέρα, που «ήτον ώχρὸς καὶ ἔβλεπε περίλυπος ἔμπρός του», και ο σπαραγμός της συζύγου του, που «ἔκλαιεν ἀκουμβημένη εἰς τὸν ὦμον του». Με ανάλογο τρόπο δίνονται και τα συναισθήματα της νέας μητέρας: ο φόβος και η αγωνία για την αίσια έκβαση της διαδικασίας (« Ἡ μήτηρ μου ἔτρεμεν...εὐτυχίαν της»). Η συγκράτηση που χαρακτηρίζει την αφήγηση του Βιζυηνού και η απουσία συναισθηματικών εξάρσεων και υπερβολών αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του Βιζυηνού, καθώς η παιδεία του και η συστηματική μελέτη της ψυχολογίας τον αποτρέπουν ενστικτωδώς από τις συναισθηματικές ακρότητες, επιθυμώντας να επενδύσει στη βαθύτητα του κειμένου μέσω της ψυχογραφικής του διάστασης.

Δ1. Ανάμεσα στα δυο αποσπάσματα μπορούμε εύκολα να εντοπίσουμε τόσο ομοιότητες όσο και διαφορές.

Ομοιότητες:

- και στα δυο κείμενα γίνεται φανερό ότι η ανατροφή παιδιών από ξένους ήταν κάτι το σύνηθες.
- και στα δυο κείμενα το παιδί είναι κοριτσάκι σε βρεφική ηλικία (αφορά τη δεύτερη υιοθεσία του Αμαρτήματος)
- τόσο η Μηχαλιέσσα όσο και ο Τάσος παρόλη την οικονομική δυσχέρεια αποφασίζουν να υιοθετήσουν το παιδί.
- και τα δυο παιδιά βρίσκονται παρατημένα στο δρόμο (αφορά την δεύτερη υιοθεσία του Αμαρτήματος.)
- οι συνθήκες εργασίας των αγοριών και στα δυο αποσπάσματα είναι πολύ δύσκολες («οἱ δὲ ἄλλοι μου ἀδελφοὶ ἔταλαιπωροῦντο κακοκοιμώμενοι εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν μαστόρων», «Μα ὡς τώρα μοῦ τᾶπαιρνε ὁ μάστορης και μέδερνε σάν δέν τοῦ πήγαινα μιάμιση δραχμὴ κάθε βράδυ»)

Διαφορές :

- Στο Αμάρτημα, στην πρώτη υιοθεσία, υπάρχει τελετουργικός χαρακτήρας σε αντίθεση με τους «Άθλιους των Αθηνών».
- Στο κείμενο του Κονδυλάκη ο Τάσος αποφασίζει να δουλέψει σκληρά για την ανατροφή του παιδιού, ενώ στο Αμάρτημα τα αγόρια αρνούνται κατηγορηματικά να δουλεύουν για να συντηρούν το δεύτερο υιοθετημένο κορίτσι , την Κατερινιώ.
- Στο κείμενο του Κονδυλάκη ο Τάσος, επηρεασμένος από την γριά η οποία φαίνεται να θέλει να επωφεληθεί οικονομικά από την υιοθεσία, αποφασίζει να πληρώνει για να κρατήσει το παιδί ,ενώ στο Αμάρτημα η μητέρα το κρατάει η ίδια.

(Οι μαθητές καλούνται να δώσουν 3 ομοιότητες και 2 διαφορές από τις παραπάνω).

Πρώτοι με την πρώτη!